

brat

rodzaj: męskoosobowy

alternacje: t : ci : ć

końcówka -u w celowniku l. poj.

końcówka -a w mianowniku l. mn.

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

MIANOWNIK
to mój... / to moi... kto?

brat

bracia

DOPEŁNIACZ
nie mam... kogo?

brata

braci

CELOWNIK
dziękuję... komu?

bratu

braciom

BIERNIK
przytulam... kogo?

brata

braci

NARZĘDNIK
opiekuję się... kim?

bratem

braćmi

MIEJSCOWNIK
mówimy o... kim?

bracie

braciach

WOŁACZ
kochany... / kochani...

bracie

bracia

człowiek

rodzaj: męskoosobowy
supletywny model odmiany

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

MIANOWNIK
to jest... / to są... kto?

człowiek

ludzie

DOPEŁNIACZ
słucham... kogo?

człowieka

ludzi

CELOWNIK
pomagam... komu?

człowiekowi

ludziom

BIERNIK
lubię tego... / tych... kogo?

człowieka

ludzi

NARZĘDNIK
jestem... / jesteśmy... kim?

człowiekiem

ludźmi

MIEJSCOWNIK
rozmawiamy o... kim?

człowieku

ludziach

WOŁACZ
kochany... / kochani...

człowieku

ludzie

dziecko

rodzaj: **nijaki**
nieregularna liczba mnoga

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

MIANOWNIK
to jest... / to są... kto?

dziecko

dzieci

DOPEŁNIACZ
nie mam... kogo?

dziecka

dzieci

CELOWNIK
pomagam... komu?

dziecku

dzieciom

BIERNIK
przytulam... kogo?

dziecko

dzieci

NARZĘDNIK
opiekuję się... kim?

dzieckiem

dziecimi

MIEJSCOWNIK
rozmawiamy o... kim?

dziecku

dzieciach

WOŁACZ
najdroższe...

dziecko

dzieci

imie

rodzaj: **nijaki**

rozszerzenie tematu: **-eni-, -on-**

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

MIANOWNIK

to jest... / to są... co?

imie

imiona

DOPEŁNIACZ

używam... czego?

imienia

imion

CELOWNIK

dziwię się... czemu?

imieniu

imionom

BIERNIK

nadaje... co?

imie

imiona

NARZĘDNIK

zachwycam się... czym?

imieniem

imionami

MIEJSCOWNIK

rozmawiamy o... czym?

imieniu

imionach

WOŁACZ

najdroższe...

imie

imiona

Uwaga! Tak samo odmienia się kilka innych rzeczowników: ramię, plemię, brzemię, ciemie, wymię, siemie i znamie;
np. ramię, ramienia, ramieniu, ramieniem, ramiona, ramion, ramionom, ramionami, ramionach,...

ksiądz

rodzaj: męskoosobowy

alternacje: **ą : ę**, **dz : ż**

końcówka **-u** w celowniku l. poj.

końcówka **-a** w mianowniku l. mn.

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

M I A N O W N I K
to jest... / to są... **kto?**

ksiądz

księża

D O P E Ł N I A C Z
nie słucham... **kogo?**

księdza

księży

C E L O W N I K
przyglądam się... **komu?**

księdzu

księżom

B I E R N I K
widzę... **kogo?**

księdza

księży

N A R Z Ę D N I K
rozmawiam z... **kim?**

księdzem

księżmi

M I E J S C O W N I K
rozmawiamy o... **kim?**

księdzu

księżach

W O Ł A C Z
przewielebny... / przewielebni...

księżę

księża

Ciekawostka! Istnieje związek etymologiczny między wyrazami **ksiądz**, **książe** i **księżyc**. **Ksiądz** początkowo oznaczał niekoronowanego władcę, wodza, a jego dziecko nazywano **książę**. Później powstały tzw. nazwy odojcowskie, np. od król – królewic(z), od pan – panic(z), a od **ksiądz** – **księżyc** (czyli **księżyc** to pierwotnie również dziecko **księdza**, tzn. możnowładcy :) Jeszcze później oczywiście znaczenie tych wyrazów mniej lub bardziej się zmieniło.

ksią ż ę

trudne rzeczowniki

rodzaj: męskoosobowy
rozszerzenie tematu: -ci-, -et-
alternacja: ę:a
końcówka -u w celowniku l. poj.
końcówka -a w mianowniku l. mn.

liczba pojedyncza

liczba mnoga

MIANOWNIK
to jest... / to są... kto?

ksią ż ę

ksią ż ę ta

DOPEŁNIACZ
nie lubię tego... / tych... kogo?

księ cia

ksią ż ą t

CELOWNIK
dziękuję... komu?

księ ciu

ksią ż ę tom

BIERNIK
uważnie obserwuję... kogo?

księ cia

ksią ż ą t

NARZĘDNIK
jestem... / jesteśmy... kim?

księ ciem

ksią ż ę tam i

MIEJSCOWNIK
rozmawiamy o... kim?

księ ciu

ksią ż ę tach

WOŁACZ
najjaśniejszy... / najjaśniejsi...

ksią ż ę

ksią ż ę ta

Ciekawostka! Dawniej mówiło się **to ksią ż ę** (był to rzeczownik rodzaju nijakiego, oznaczający niedorostłego syna księdza, a księdzem nazywano wówczas możnowładcę :) i odmieniało się ten wyraz jak „piskłę”: piskłęcia - **ksią ż ę cia**, piskłęciu - **ksią ż ę ciu** itd. Pozostałością po tamtych czasach jest liczba mnoga: **ksią ż ę ta**, jak niemowlęta, prosięta, piskłęta...

miłość

rodzaj: żeński
rzeczowniki zakończone na -ść

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

M I A N O W N I K
to moja... / moje... co?

miłość

miłości

D O P E Ł N I A C Z
nie boję się... czego?

miłości

miłości

C E L O W N I K
to wszystko dzięki... czemu?

miłości

miłościom

B I E R N I K
wierzę w... co? po grób

miłość

miłości

N A R Z Ę D N I K
upajam się... czym?

miłością

miłościami

M I E J S C O W N I K
rozmyślam o... czym?

miłości

miłościach

W O Ł A C Z
o, moja... / o, moje...

miłości

miłości

Podobnych rzeczowników jest więcej, oto przykłady: bezsenność, codzienność, chciwość, ciemność, czułość, delikatność, mądrość, młodość, namiętność, nienawiść, niepewność, nieśmiałość, niewinność, obojętność, opowieść, osobowość, pięść, przepaść, przeszłość, przykrość, przyszłość, radość, równość, samotność, starość, szczerowość, świeżość, treść, trudność, twórczość, uczciwość, ufność, uprzejmość, wątpliwość, wiadomość, wieczność, wierność, wolność, zazdrość, złość.

muzeum

rodzaj: **nijaki**

ta sama forma we wszystkich przypadkach liczby pojedynczej

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

MIANOWNIK

to jest... / to są... co?

muzeum

muzea

DOPEŁNIACZ

idę do... czego?

muzeum

muzeów

CELOWNIK

przyglądam się... czemu?

muzeum

muzeom

BIERNIK

zwiedzam... co?

muzeum

muzea

NARZĘDNIK

stoję przed... czym?

muzeum

muzeami

MIEJSCOWNIK

Adam opowiada o... czym?

muzeum

muzeach

WOŁACZ

moje kochane...

muzeum

muzea

Uwaga! Tak samo odmieniają się inne rzeczowniki na -um, np. akwarium, archiwum, forum, gimnazjum, hospicjum, honorarium, indywiduum, kryterium, liceum, maksimum, minimum, postscriptum, sanktuarium, sanatorium,...

pieniądz

rodzaj: męskorzeczowy
alternacja: ą:ę

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

MIANOWNIK
to jest... / są... co?

pieniądz

pieniądze

DOPEŁNIACZ
nie mam... czego?

pieniądza

pieniędzy

CELOWNIK
przyglądam się... czemu?

pieniądzowi

pieniądzom

BIERNIK
chcę mieć... co?

pieniądz

pieniądze

NARZĘDNIK
chwalę się... czym?

pieniądzem

pieniędzmi

MIEJSCOWNIK
rozmawiamy o... czym?

pieniądzu

pieniądzach

WOŁACZ
kochany... / kochane...

pieniądzu

pieniądze

przyjaciel

rodzaj: męskoosobowy
alternacje: e:ó, e:o, l:ł

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

MIANOWNIK
to jest... / to są... kto?

przyjaciel

przyjaciele

DOPEŁNIACZ
nie mam... kogo?

przyjaciela

przyjaciół

CELOWNIK
pomagam... komu?

przyjacielowi

przyjaciółom

BIERNIK
chcę mieć... kogo?

przyjaciela

przyjaciół

NARZĘDNIK
spaceruję z... kim?

przyjacielem

przyjaciółmi

MIEJSCOWNIK
rozmawiamy o... kim?

przyjacielu

przyjaciółach

WOŁACZ
kochany... / kochani...

przyjacielu

przyjaciele

zwierzę

rodzaj: nijaki

rozszerzenie tematu: -ęci-, -ęt-

alternacja: ę:a

trudne rzeczowniki

liczba pojedyncza

liczba mnoga

MIANOWNIK

to jest... / to są... co?

zwierzę

zwierzęta

DOPEŁNIACZ

boję się... czego?

zwierzęcia

zwierząt

CELOWNIK

przyglądam się... czemu?

zwierzęciu

zwierzętom

BIERNIK

karmię... co?

zwierzę

zwierzęta

NARZĘDNIK

zachwycam się... czym?

zwierzęciami

zwierzętami

MIEJSCOWNIK

rozmawiamy o... czym?

zwierzęciu

zwierzętach

WOŁACZ

moje kochane...

zwierzę

zwierzęta

Uwaga! Tak samo odmieniają się tzw. nazwy istot niedorostłych, np. dziecię, niemowlę, bliźnię, kurczę, szczenię, cielę, prosię, jagnię; np. niemowlę, niemowlęcia, niemowlęciu, niemowlęta, niemowląt,...